

KÜNDLEKUU

VANEMUISE TÄNAVAL: Seto miiting Tartu Rahu aastapäeval. Foto Mirjam Nutov

Talviselt külm Tartu Rahu kuu

Veebruar on algusest peale Tartu rahu kuu. Kui mitte üks kirjaviga, läinuks Tartu rahu allakirjutamise kuupäevana ajalukku 1. veebruar, arutleb IGOR TARO.

2. veebruaril lehisid ülikoolilinnas Vanemuise tänaval ajaloolise maja number 35 ees seto lipud ning kõlasid üleskutsed loobuda Eesti-Vene piirilepingust, millelt Venemaa on nagu nii ammu allkirja tagasi võtnud. Kõnepidajaid ja loosungihoidjaid toetasid leelokoord Helmine ja Leiko.

Helmise juhi Sulo Nurmeotsa sõnusti oli nende kohaloleku eesmärgiks, et piir oleks seal, kus ta olema peaks. Peale setode ja poliitikute tuli Tartu Rahu aastapäeva miitingule hulk linnakodanikke ja tudengeid. Praeguse Eesti-vene kontrolljoone taga elab ligi 6000 Eesti kodanikku. Lisaks on Vene poolele jäänud hulk maid ja talusid.

Tuhanded inimesed on oma kodudest ja õigusjärgsest varandusest ilma jäänud. Nead pääsevad oma kodukohta tagasi vaid viisaga, mis on paljude jaoks nii kulukas kui ka alandav. Miitingulised kutsusid valitsust üles tõstma ausse ohustatud põlisrahvaste poliitikat.

Kui nüüd traditsiooniliselt miitingult kõrvale kalduda, on ohustatud põlisrahva seas käibel kaks arusaama — ühe kohaselt lahenevad kõik Setomaa mured iseenesest, teise järgi tuleb ohustatusest väljatulekuks endal üht-teist ära teha. Esimese lähenemise pooldajad arvavad, et Setomaa muutub õitsvaks juba ainuüksi piiri nihutamiseks. Teise toetajad teavad, et tühjenevad äärealad kummitavad Petseri rajooni alla kuuluvaid territooriume kohati hullemini, kui Eesti poole külasid.

Kumb lähenemine siis vähendab ohtu põlisrahva püsima jäämisele — kas keskendumine piiriküsimusele või nende alade arengule, mida on täna veel meie võimuses päästa? Muidugi ei saa piiriprobleemi täielikult unustada, kuid samas ei tohi see muutuda ka peamiseks teemaks, mis pealinnaisadel Setomaaga seoses meelde tuleb. Jäägu Tartu rahu järgne piir 2. veebruarini miitingu teemaks. Muul ajal

kummitavad piirkonda tööpuuduse, väljarände, kehvade teede ning puuduliku infrastruktuuri hädad.

Näiteks kohalikud väikepõllumehed olid toonase põllumajandusministri Ester Tuiksoo veebruarikuise visiidi jooksul väljendanud muret üleriigiliste toetusmeetmete tingimuste sobimatuse pärast äärealade paljude ettevõtjate jaoks.

Eestis ei saa kõiki piirkondi — näiteks Tallinna ja Meremäe ümbrust — ühe puuga mõõta. Ja see on üks probleem, mida setomaalastel tuleb ikka ja jälle riigivõimudele selgitada. On see siis põllumajanduse või hariduse- või mõnes muus valdkonnas. Kui Setomaal kasutab külavahe-tee ühte kilomeetrit proportsionaalselt kordades vähem inimesi kui mõnda pealinna tänavat, siis ei tähenda ju ometi see, et külateede remondiks pole otstarbekas üldse raha eraldada.

Aga Setomaal pole ka ainult muresid, on ka rõõmud. Nii tundsid paljud setomaalased rõõmu, kui Kõivo Anna sai lisaks Vabarna preemia Värskas ka Pärändihoidja preemia Tallinnas Estonia Talveaias. Kõivo Anna oli ka Setomaa lehe veebruarikuu Inemine, kellest ehtekunstnik Kärt Summatavet on sedaviisi

kõnelnud: «Anne on elav näide, kuidas seto rahvas ajaloo keerdkäigud ületab laulu, meisterliku käsitöö ja huumoriga.

Sõja ja kolhoosiaja raskustest ning piiriprobleemi tõttu oma talu ja maa kaotamisest hoolimata on ta ülikoolihariduse võimaldanud oma neljale lapsele, koolitanud lapselapsi ning nüüd kasvab tal juba ka lapselapselapsi. Kuid loomingulised võimed ja käsitööoskuse on Anne õppinud oma emalt ja neid väärtushinnanguid annab ta nüüd lahkelt edasi kõigile, kes teda kuulata ja järgida soovivad.

Minust ei saa kunagi seto kombe kohaselt usinat kudu- jät ja ammugi ei püüa ma saada uus-setoks, kuid oma loomingus elan tänuhulga välja neid õpetusi ja lugusid, mida Anne mulle on kõnelnud.»

Rõõmsaid kultuurisündmusi oli Setomaal veebruarikuu teisi — rahvatantsurühm Käokuld tähistas oma kümnendat sünnipäeva. Pidulikkus oli täis nalja ja rõõmsat meelt. Juubeliürituse käigus selgust, et Käokuld on oma tegevusaja selgeks õppinud 58 tantsu, mille seas nii seto, Eesti kui Soome tantsud. Kindlasti rõõmustab see ansambel nelja aasta pärast setomaalasi oma 15ndal juubeliüritusel. ■

LAUREAAT: Kõivo Anna pärändihoidja preemia kätteandmisel.